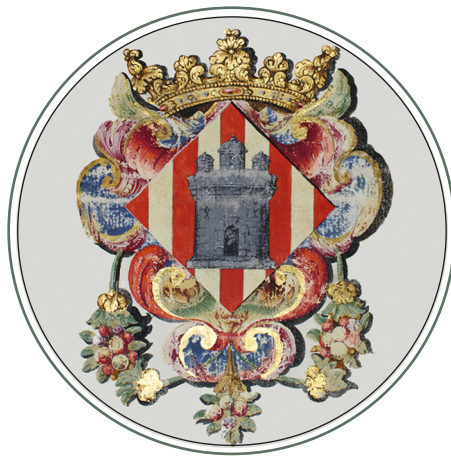

Els llibres de Consells de la vila de Castelló

.IV.

(1404 – 1410)

Edició a cura de
Vicent Royo Pérez i Vicent Garcia Edo

VNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

•
2019

*f*onts històriques valencianes

*Directors de la col·lecció
Antoni Furió i Enric Guinot*

© *Vicent Royo Pérez i Vicent Garcia Edo, 2019*

© *D'aquesta edició: Universitat de València, 2019*
Disseny de la col·lecció: J.P.

Il·lustració de la coberta:
Llibre de Peita de 1672, Arxiu Municipal de Castelló

Maquetació: Inmaculada Mesa

ISBN (obra completa): 978-84-9134-220-5

ISBN (vol. IV): 978-84-9134-535-0

Dipòsit legal: V-3506-2019

Impressió: MR. Servicios Gráficos S.C.

*I*ntroducció

La publicació d'aquest volum s'insereix en la línia editorial que posà en marxa el 2017 el Servei de Publicacions de la Universitat de València, dins de la col·lecció «Fonts Històriques Valencianes», i que està destinada a editar els llibres de consell de la vila de Castelló de Plana corresponents al període medieval, gràcies al conveni signat entre l'Ajuntament de Castelló, la Universitat Jaume I i la Universitat de València. Després de la publicació dels tres primers volums, que cobreixen el darrer quart del segle XIV i els primers anys del segle XV, surt a la llum aquest quart exemplar, en el qual es transcriuen els llibres de consell que falten per completar la primera dècada del Quatre-cents. Com en les edicions anteriors, aquesta vegada també es transcriuen quatre volums, que corresponen als exercicis de 1404-1405, 1405-1406, 1408-1409 i 1409-1410, tots ells conservats a l'Arxiu Municipal de Castelló.¹

ELS LLIBRES DE CONSELLS DE COMENÇAMENT DEL SEGLE XV

Com és sabut, en aquests exemplars es contenen les reunions del consell de la vila de Castelló i els acords presos pel justícia, els jurats i els consellers, que constitueixen la columna vertebral de la institució. Així mateix, la temàtica dels assumptes abordats en cadascuna de les sessions que se celebren al llarg de l'any de mandat dels jurats és força diversa i permet copsar bona part dels aspectes que conformen la panoràmica quotidiana a una vila medieval valenciana, com ara els afers polítics,

¶¹ Els volums ja editats són: C. RABASSA i E. SÁNCHEZ ALMELA (eds.), *Els llibres de Consells de la vila de Castelló I (1374-1383)*, València, PUV, 2017; E. GUINOT i P. VICIANO (eds.), *Els*

llibres de Consells de la vila de Castelló II (1384-1390); València, PUV, 2018; i G. NAVARRO i J. APARICI (eds.), *Els llibres de Consells de la vila de Castelló III (1391-1404)*, València, PUV, 2018.

la gestió de la hisenda municipal, totes les qüestions relatives als impostos, les relacions amb la Corona i els seus oficials —especialment, amb el batle reial de la vila i el lloctinent de governador dellà Uixó, amb seu a Castelló—, els vincles establerts amb les viles i les comunitats rurals més pròximes i altres de llunyanes —com ara la ciutat de Terol i la seua comunitat d'aldees, gràcies a la intensa activitat ramadera—, les eleccions de les magistratures locals, les ordenances municipals i les obres escomeses en el manteniment i la reparació de les infraestructures urbanes i rurals escampades pel terme, entre moltes altres coses. Per tant, es tracta de documents excepcionals per conèixer el desenvolupament de la vida local i el tractament que se'n fa per part d'aquells veïns que accedeixen als diferents càrrecs de govern de la comunitat, encarregats de la gestió dels afers quotidians i també d'aquells extraordinaris que afecten a la vila i els seus habitants.

Pel que fa al seu aspecte extern, som al davant de quatre llibres que presenten unes característiques força semblants. A pesar de les lògiques diferències en la seua extensió —el volum més curt té 67 fulls i el més llarg en té 104, mentre que els altres dos en tenen 78 i 90, respectivament—, tots ells estan relligats amb un pergamí més antic, que fa de coberta. A més, en general, presenten un bon estat de conservació i són de fàcil lectura, excepte uns pocs fragments afectats per taques d'humitat i alguns trossos ratllats que es combinen amb interlineats. De la mateixa manera, en la seua estructura interna mantenen una certa coherència, malgrat el tall de dos exercicis que existeix entre els quatre volums editats —no s'han conservat els llibres corresponents als anys 1406-1407 i 1407-1408— i el fet que hagen estat redactats per quatre notaris diferents.²

No obstant això, a l'interior dels respectius llibres es poden distingir dues parts ben diferenciades. Abans que res, apareix un primer full que conté l'encapçalament —on es donen a conèixer els quatre jurats de la vila i la data d'inici del seu any de govern— i, tot seguit, hi ha el llistat de veïns que han estat escollits per ocupar l'escó de conseller en l'exercici corresponent. A continuació, comença una primera part al llarg de la qual hi ha les diferents reunions del consell que es convoquen durant l'any de mandat dels jurats. Quan finalitza la relació de les sessions, hi ha una segona part on es contenen tots els albarans expedits pel síndic i clavari per ordre del consell, amb tots els pagaments efectuats per aquest oficial que s'encarrega de gestionar les finances municipals.³ Ben mirat, som al davant d'una part força interessant perquè, gràcies al detall amb què els respectius notaris anoten les diverses despeses, es pot arribar a fer una reconstrucció molt precisa de l'activitat econòmica

¶ ² Els quatre notaris locals que són escollits com a escrivans del consell i els jurats i, per tant, redacten aquests llibres de consell són Joan Tahuenga (1404-1405), Guillem Agramunt (1405-1406), Pere Colomer (1408-1409)

i Pasqual Bataller (1409-1410). ¶ ³ De fet, en la part en què es registren les sessions, es fa esment de la realització d'aquests albarans, però el seu desenvolupament es troba sempre en aquest segon apartat.

del municipi i també de molts altres aspectes com ara els salaris pagats a diferents veïns —llauradors, artesans, notaris, mercaders, joglars i músics, entre altres— pels distints treballs que escometen en tot tipus d'obres i serveis prestats a la vila.

Pel que fa al funcionament de la institució, el desenvolupament seguit en els quatre exercicis continguts en aquests volums dels primers anys del segle XV és sempre el mateix. Com és ben sabut, els respectius llibres abasten el període de mandat dels jurats, que comença el diumenge de Pentecosta o Pasqua Granada.⁴ Els magistrats han estat estat escollits en la jornada anterior i, el dia de l'esmentada festivitat, «denant l'altar major de la església de Nostra Dona Santa Maria de la dita vila, denant lo poble, enans que'l Sant Evangeli a missa major en la dita església se legís e cantàs», juren el seu càrrec al davant del batle reial. De la mateixa manera, el diumenge de Pentecosta s'elegeixen els consellers, distribuïts per les sis parròquies de Castelló. L'endemà, dilluns, al palau comú, té lloc la primera reunió del consell, convocat «ab so de trompeta o de naffil per los lochs acostumats» per part del missatger i trompeta de la vila.⁵ La sessió, com és costum, està presidida pel justícia i els nous jurats, i en el seu transcurs s'escullen els veïns que assumiran els càrrecs d'escrivà del consell —i també dels jurats, autor dels llibres que ara s'editen—, el síndic i clavari —encarregat, com s'ha dit, de la gestió econòmica del municipi— i el síndic dels plets —destinat a defendre els interessos de la vila i conduir els diferents processos judicials en què està immersa. Amb això, es completa l'equip de govern local i s'inicia un exercici administratiu que s'allarga fins al dissabte anterior a la festa de Pentecosta de l'any següent, quan es paga als diferents oficials el salari que els correspon pel desenvolupament del seu càrrec i s'elegeixen els nous jurats.

Entre aquestes dues dates, tenen lloc les diferents sessions a través de les quals el justícia, els jurats i els consellers prenen les decisions que consideren oportunes per regir el destí de la vila. Com és lògic, les reunions es distribueixen de manera desigual al llarg de tot l'any perquè no hi ha unes dates prèviament marcades per a celebrar-les i tampoc no està estipulat en les ordenances locals que el consell s'haja de convocar cada cert temps de manera obligatòria.⁶ Amb tot, durant els quatre exercicis que contenen els llibres que es transcriuen sembla haver una certa estabilitat en la convocatòria de les reunions, perquè en cada exercici tenen lloc entre vint-i-cinc i vint-i-nou sessions.⁷ Contribueix a aquesta periodicitat el fet que tots els anys hi haja una sèrie de reunions fixes, que marquen el calendari de la vida

¶⁴ Com que aquesta festa varia segons la Pasqua de Resurrecció, pot caure entre el 10 de maig i el 13 de juny. En els quatre exercicis que contenen els volums que s'editen, el dia de Pentecosta és el 18 de maig de 1404, el 7 de juny de 1405, el 3 de juny de 1408 i el 26 de maig de 1409. ¶⁵ Un càrrec que en els quatre exercicis transcrits és ocupat per Jaume Mateu alias Barber, almenys entre 1404

i 1409, i per Pere Rubió del dia de Nadal de 1409 en endavat. ¶⁶ Es poden consultar les ordenances de la vila de Castelló, en F. ROCA, *Ordenaciones municipales de Castellón de la Plana durante la Baja Edad Media*, València, 1952. ¶⁷ En l'exercici de 1404-1405 hi ha vint-i-sis sessions; en el de 1405-1406, vint-i-vuit; en el de 1408-1409, vint-i-quatre; i en el de 1409-1410, vint-i-nou.

administrativa local i que estan relacionades amb l'elecció dels nous magistrats, el nomenament dels càrrecs menors de l'administració municipal i l'arrendament dels impostos i les infraestructures locals.⁸ La freqüència de la resta de sessions que se celebren durant l'any la determinen la gestió dels afers quotidians i, sobretot, les urgències que es presenten al davant de l'equip de govern de la vila, que en són moltes i molt diverses.

En efecte, segons s'ha exposat més amunt, la temàtica dels assumptes tractats al llarg de les sessions cobreix pràcticament tot l'espectre de la vida local, però per desgràcia no hi ha la possibilitat de conèixer les opinions dels assistents a les reunions i les lògiques disputes que deu causar la resolució dels diferents problemes que s'hi plantegen. De fet, l'estructura que segueix el registre de les diverses sessions és quasi sempre la mateixa: primer de tot, s'indica que la reunió ha estat convocada pel trompeta de la vila, després de fer la crida pels llocs acostumats, i s'enumera als assistents; tot seguit, els jurats prenen la paraula i exposen al davant del consell les diferents problemàtiques a tractar; i, finalment, s'utilitza una frase tipificada —com ara «lo honrat consell acordà» o «lo honorable consell deliberà», entre altres— per donar a conèixer l'acord assolit pels integrants de la institució. D'aquesta presentació del transcurs de les sessions es deriven dues conseqüències fonamentals.

D'una banda, els jurats es presenten sempre sotmesos a la voluntat del consell, perquè exposen el tema i acaben el seu parlament dient que no prendran cap determinació sense les indicacions del consell. Així, el seu parlament sempre comença amb una frase certament tipificada com ara «fon proposat per los dits honrats jurats en lo dit consell» i, quan ja han fet la relació, solen declarar que «notificaren les dites coses al dit honrat consell per descàrrech llur, appellats de ensequir ço que per aquell serà delliberat e acordat». Si bé és cert que deuen gestionar els afers típics del dia a dia sense consultar a la institució, els assumptes que excedeixen la tasca executiva quotidiana són sempre consultats amb la resta de consellers del municipi. En conseqüència, els jurats sotmeten en tot moment la seua capacitat d'actuació a les decisions de la institució, en un clar procés d'enfortiment de l'òrgan que s'havia iniciat amb les reformes de 1335 i 1341. Des d'aleshores, el consell ja no és un simple fòrum de debat i consell com abans, sinó que de manera progressiva assoleix un poder de decisió cabdal per a la gestió de la vida local.⁹

¶ ⁸ Així, a banda de la primera sessió l'endemà del diumenge de Pentecosta, en la segona quinzena de juny s'arrenden els pous de la vila, la vespra de Sant Miquel s'escull el mostassaf, a mitjan octubre se subhasten les cises —o impostos indirectes—, el 22 de desembre es procedeix a realitzar l'elecció del justícia, el dia 26 del dit mes es tria el sequier de la sèquia Major i

el sagristà de Santa Maria i, com s'ha dit abans, el dissabte anterior a Pentecosta s'elegeixen els nous jurats en la darrera sessió de l'exercici administratiu. ¶ ⁹ Més detalls de l'evolució política del municipi castellanenc i la funció del consell, en P. VICIANO, *Regir la cosa pública. Prohoms i poder local a la vila de Castelló (segles XIV-XV)*, València, PUV, 2008, pp. 225-260.

De l'altra, la manera de redactar el contingut de les diferents sessions amaga deliberadament el procés de discussió que té lloc en el desenvolupament de les reunions i, doncs, no és possible copsar les diferències que escindeixen la classe política local. Allò que interessa és deixar constància dels acords i, per tant, només és possible entreveure aquestes discrepàncies analitzant l'actuació contradictòria dels diferents magistrats, perquè les contraposicions entre els prohoms locals solament queden registrades de manera molt subtil en certes ocasions, com ocorre en l'elecció del nou justícia el desembre de 1405. En la sessió del dia 12 dels dits mes i any, els jurats exposen que el nombre de candidats disponibles per accedir a la magistratura és molt reduït perquè, segons estableixen les ordenances locals, els veïns que ocupen algun càrrec de l'administració municipal no poden presentar-se, com tampoc no pot fer-ho l'elevat nombre de persones que han arrendat els impostos locals i aquelles que han hagut de signar com a fermances seus per a garantir el compliment de les operacions, que és força elevat. Al davant d'aquesta situació, els jurats fan una proposició que encèn els ànims de bona part dels consellers.

Els magistrats sol·liciten al consell que es pugui presentar el notari Pasqual Ferrando, «jatsie que fos segristà de la església de la dita vila, com la llur administració fenís en breu». Evidentment, la proposta provoca «gran discrepància entre los consellers, dients los uns que les ordenacions se devien servir e, segons aquelles, lo dit en Pasqual Ferrando, com hagués ofici de segristà, no podie entrar en la dita elecció de justícia en l'any esdevenidor, los altres deyén que, no contrastant que'l dit en Pasqual Ferrando fos segristà, que y devie e podie ésser admès en la dita elecció, com feyt de segristà no fos officii real ne tal que pogués o degués tolre la dita elecció». A causa d'aquestes diferències, el consell encomana al notari Pasqual Bataller que pregunte a tots i cadascun dels consellers la seua opinió i, després de l'enquesta, l'opció majoritària és favorable a l'acceptació de Ferrando com a candidat. En conseqüència, el consell revoca l'ordenança que prohibeix a aquells que tenen un càrrec presentar-se'n a un altre i accepta oficialment a Pasqual Ferrando com a candidat a la magistratura de justícia, a la qual accedeix en l'elecció del 22 de desembre del dit any.

Aquest és un dels pocs casos en què és possible veure de manera directa l'existència d'una discrepància entre els integrants de la classe política a través dels llibres de consell i, en certa mesura, és lògic perquè la disputa degué de ser ben àrdua. Ben mirat, l'elecció de les magistratures locals esdevé un dels principals motius de conflicte entre els prohoms, estimulat també pel propi sistema que s'utilitza per triar els càrrecs. En el cas del justícia, els jurats, l'escrivà del consell i quatre consellers recullen l'opinió de la resta de consellers —tres vots per cadascun— i les sis persones «de més veus» passen a la següent fase de l'elecció, que consisteix a escollir per sort a tres dels sis candidats. Fet això, el batle reial, que durant tots aquests anys és Bernat Hostalers, abandona el palau, analitza les tres possibilitats, elegeix a un dels prohoms com a justícia, entra de nou al palau i fa pública la seua

decisió.¹⁰ Pel que fa als jurats, els magistrats que acaben el seu mandat i quatre consellers recullen també l'opinió dels prohoms, se seleccionen les sis persones amb més vots i, finalment, s'elegeixen per sort a quatre, que compten sempre amb el vist-i-plau del batle reial. En darrera instància, els jurats ixents i dos consellers de cada parròquia trien als sis veïns de cada districte que ocuparan l'escó de conseller en l'exercici següent. Això fa un mínim de trenta-sis consellers, als quals s'afegeixen els dotze prohoms que realitzen l'elecció, els jurats que abandonen el càrrec i també l'escrivà del consell, fins completar un òrgan que en els exercicis transcrits en aquest volum està integrat per una xifra que oscil·la entre els quaranta-set i els cinquanta-dos consellers.¹¹

Per tant, en les diferents eleccions hi ha un sistema de cooptació indirecta que urgeix als integrants de la classe política a tenir un bon nombre d'aliats dins de les institucions per tal de garantir la seua reproducció en el poder i això, com és lògic, causa tenses disputes, com aquella esmentada més amunt per l'elecció del càrrec de justícia el 1405. Ben mirat, aquest és un dels motius que explica la progressiva intervenció de la Corona en la política local, especialment en l'elecció dels càrrecs municipals. L'existència d'un consell dividit en faccions i les bandositats ocasionades per l'obtenció de la supremacia en la política municipal provoca la intercessió de la monarquia, que pretén suavitzar les tensions entre els prohoms i, de retruc, obtenir un major control sobre la vida política de la vila. En aquesta primera dècada del segle XV, el paper de la Corona ja és ben notable en l'elecció del justícia i el mostassaf, que depèn en última instància del batle reial, i també exerceix una tasca de supervisió quan s'escullen els jurats. Aquesta intromissió complica les relacions entre els prohoms locals i els oficials reials, que esdevenen més complexes encara quan alguns dels veïns rics de Castelló accedeixen als càrrecs de representació de la monarquia. El reduït grup de castellanencs que ho aconsegueix intenta aprofitar la seua situació de privilegi per obtenir un benefici i, de passada, atacar els fonaments del poder dels seus rivals a l'àmbit local, de manera que les lluites existents en el consell s'estenen també als òrgans de govern de la Corona.

Hi ha bons exemples d'aquest encreuament de relacions polítiques a diferents nivells en els quatre llibres que es transcriuen en aquest volum, com també hi ha mostres de les dificultats que sacsegen la vila en els primers anys del Quatre-cents. La reproducció sistemàtica de caresties i brots de pesta des del darrer quart del segle XIV comença a complicar el funcionament de la hisenda municipal, que

¶¹⁰ Aquest mateix sistema s'utilitza per designar al mostassaf, amb l'única diferència que només quatre consellers recullen l'opinió dels seus col·legues i, doncs, no intervenen ni els jurats ni l'escrivà del consell. ¶¹¹ Tot i que en les ordenacions locals de 1335 i 1341 s'estipula que els trenta-sis consellers seran escollits de manera igualitària per mans

—mà major, mà mitjana i mà menor—, almenys a partir de 1374-1375 l'elecció es fa per parròquies seguint el sistema comentat més amunt. P. VICIANO, *Regir la cosa pública...*, pp. 226-234. Així, en 1404-1405 hi ha cinquanta-dos consellers; en 1405-1406 i 1408-1409, quaranta-set; i quaranta-vuit en 1409-1410.

viu sempre angoixada per l'elevat endeutament que suporta. En conseqüència, tot allò relatiu amb l'establiment dels diferents impostos municipals esdevé un freqüent motiu de conflicte entre els prohoms i això fa que el tema aparega molt sovint en les sessions del consell. Ara bé, en aquests anys inicials del segle XV les finances locals encara presenten una certa solvència, lluny de la fallida que arribarà un par de dècades després i que, juntament amb la intensificació de les lluites de bàndols, provocarà la intercessió decidida de la Corona en el control de la política local.¹²

EL LLIBRE DE CONSELLS DE 1404-1405

És un volum de 330 × 250 mm, relligat amb pergamí que fa la funció de coberta, i a la part superior de la mateixa figura un text indicatiu del títol del llibre, el nom dels quatre jurats que hauran l'exercir dit ofici, i la durada del seu mandat que, tal com estava legalment establert, només era per un any. Consta de 78 fulls, amb foliació moderna a llapis en el marge superior dret i, com és ben natural, les sessions del consell municipal estan escrites les unes a continuació de les altres, seguint el mateix orde cronològic en què es van produir.

El llibre es troba complet i consta de dues parts clarament diferenciades: la primera conté les actes de les sessions del consell municipal celebrades al llarg de tot l'any, després de deixar al principi una fulla de respecte, totalment en blanc i no numerada. El text arriba fins el full 57r, a partir del qual el revers i el full següents estan en blanc, i a partir del full 59r comença el *Libre de albarans de la vila de Castelló*, que arriba fins al final anteriorment esmentat. És molt interessant la relació d'aquests albarans, ja que a través d'ells es pot fer un bon seguiment dels pagaments realitzats pels oficials municipals, o els seus representants, tant de caràcter ordinari com extraordinari, la qual proporciona una imatge prou fidel de les tasques i els assumptes que interessaven a la vila de Castelló.

El desenvolupament formal de l'ofici de jurat començava el diumenge de Pentecosta, que en 1404 es corresponia amb el 18 de maig. En dit dia se celebrava una missa solemne en l'església de Santa Maria i, just abans de la lectura de l'evangeli, es realitzava davant l'altar major el jurament dels nous jurats i també l'elecció dels consellers que representaven les sis parròquies de la població.

El dia següent, dilluns, es va produir la primera sessió del nou consell, així com l'elecció dels oficials que havien d'exercir com a escrivà, síndic, clavari i síndic de plets. A partir d'aquesta sessió, al llarg de l'any se'n farien vint-i-sis més, la darrera de les quals està datada el 6 de juny de 1405 i en acabar de tractar els assumptes ordinaris es va realitzar l'elecció de jurats per al següent any.

¶ ¹² La situació de la hisenda municipal es pot conèixer en el treball de P. VICIANO, «Ingrés i despesa d'una vila valenciana del Quatrecent. Les

finances municipals de Castelló de la Plana (1426-1427)», *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura*, LXVI (1990), pp. 636-664.

La convocatòria de les sessions no tenia un caràcter regular, de manera que uns mesos se'n troben de més i uns altres de menys, però si que n'hi havia algunes de data fixa, que eren les que derivaven del compliment dels Furs i Privilegis de regne de València, les quals s'havien de fer en dies concrets, per procedir a l'elecció de diverses autoritats municipals, la més important de les quals era, sens dubte, la de Justícia de Castelló, nombrat el tercer dia abans de la festa de Nadal, seguint un cerimonial perfectament detallat per l'escrivà que en deixava constància del fet. Al llarg de l'any també hi podia haver convocatòries de caràcter extraordinari, degudes a circumstàncies sobrevingudes, com pogueren ser requeriments singulars de la corona a través dels oficials reials, o derivats de situacions d'emergència, com l'existència d'una pesta¹³ de conseqüències sembla que no dramàtiques en aquella ocasió, però que van originar la realització d'una solemne processó a l'ermitori de la Mare de Déu de Lledó, per demanar que el perill passara el més aviat possible.

L'exercici, però, va començar amb la notificació formal del requeriment fet per la Diputació del General del regne de València, al consell municipal de la vila de Castelló, per al pagament de cinc-cents cinquanta florins, en tres pagues, la recaptació dels quals i la gestió per tal de fer-ne els corresponents abonaments seria objecte d'atenció en diferents ocasions al llarg de tot l'any. Era natural, ja que tant la col·lecta d'impostos i l'endeutament de la vila, per raons diverses, solia ser sempre la principal preocupació dels representants municipals.

De la lectura de les sessions d'aquest llibre, en canvi, podríem dir que el consell municipal va dedicar la major part del temps a qüestions de caràcter més domèstic, que eren les que realment més havien d'interessar-los i, entre elles, al llarg de l'any va tractar en diferents ocasions sobre la millora de la qualitat de la carn de la taula de la carnisseria de la vila,¹⁴ mitjançant l'autorització als bestiaris dels carnisseros per poder entrar a pasturar en rostolls, sempre i quan no feren mal. D'acord amb aquest criteri es regulava el preu de la carn i, al mateix temps, poder variar-lo segons la qualitat que tinguera. Unes setmanes més tard,¹⁵ es denunciava l'absència del mostassaf de la vila i l'actitud del seu lloctinent, el qual prenent com a excusa que no tenia peses ni pesals de referència, permetia els fraus d'alguns carnisseros que unflaven les carns, o d'altres comerciants de la vila que cometien semblants malifetes, que va obligar el consell a prendre les degudes mesures per a una ràpida solució. El consell també va millorar el capítol de la carn¹⁶ dels establiments municipals, amb una addició de franquícia d'imposició sobre les bèsties salvatgines que poguera caçar el cervater del municipi, quan caçara cérvols, cabres salvatges i altres que feien malbé els cultius. Les decisions més importants en matèria de gestió de la venda de carn es van prendre a la primavera de 1405, quan el consell va pactar amb els carnisseros la franquícia de la taula¹⁷ de la carnisseria a un any, sota certes

¶ ¹³ Acta de 15 de maig de 1404. ¶ ¹⁴ Acta de 24 de maig de 1404. ¶ ¹⁵ Acta de 6 de juliol de 1404.

¶ ¹⁶ Acta de 12 d'octubre de 1404. ¶ ¹⁷ Acta del 4 de març de 1405.

condicions, la principal de les quals era que la vila tinguera bones carns durant tot aquest temps. Pocs dies després, el justícia i jurats de Castelló van signar els pactes¹⁸ detallats que regularien el bon funcionament de dita taula, amb Macià Guerau, Ramon Rius i Pere Monsó, adjudicatari aquell any de dit servei municipal.

Prou menys dedicació, probablement, per volum de consum però no per importància, tenia la regulació de la taula del peix de la vila. És especialment important l'acord per a la fixació dels preus de la venda del peix, perfectament detallada i amb indicació dels noms de tots i cadascú dels diferents peixos que es podien vendre.¹⁹ Com és natural, aquesta regulació tenia també una finalitat impositiva i, en aquest cas, els diners que percebria el municipi s'havien de destinar a la reparació de murs i valls, raó per la qual l'escrivà que va redactar el text, no sabem si per iniciativa pròpia o a instància dels representants municipals, va aprofitar per fer un cant al bon govern de la vila, així com a la necessitat de defensar furs i privilegis del regne de València mantenint en bon estat les muralles de Castelló, fent al mateix temps esment de «lo sant rey en Jachme, qui conquerí regne de València de mans de sarrahins, lo qual ere molt notable guerrer». Un aspecte a tenir en compte dins d'aquesta ordenació, és el d'oferir la possibilitat de pujar el preu del peix en la quantitat d'un diner per lliura únicament durant el temps de Quaresma, la qual cosa l'hem d'entendre vinculada a l'obligació de tot cristià a fer dejuni durant aquest període de temps, amb els beneficis que això poguera suposar per a l'erari públic.

Per que fa l'educació del jovent, als llibres de consells trobem de tant en tant referències breus, però directes, sobre la contractació de mestres en matèries diverses i per a públics ben diferents, i les circumstàncies dels seus vincles amb el municipi. És el cas d'un mestre de gramàtica, el nom del qual no s'indica,²⁰ que s'havia afermat amb el municipi per a un termini concret, «per legir als scolanes contínuament», però se n'havia absentat de la vila sense comunicar-ho a ningú, i el consell municipal va decidir enviar-li un correu, la qual cosa significa que coneixia el seu parador, per recordar-li l'obligació que tenia contreta i l'avís que li reduiria el salari pel temps que haguera faltat al compliment de les seues tasques docents. Desconeixem el resultat de les gestions del consell sobre aquesta qüestió, però és cert que poc després es documenta l'oferiment de contractació²¹ d'un «mestre de gramàtica luïste», del qual es tenien bones referències, en considerar-lo «ésser axí abte e bo si legir vol en la dita vila», al qual li donarien la quantitat de deu florins anuals «per tenir escola en la dita vila». No sabem si el candidat va acceptar l'oferta del consell, ja que uns mesos després²² un tal Matamoros, mestre de gramàtica i lògica, recomanat pel prevere de Sant Mateu, va manifestar la seua voluntat d'instal·lar-se a Castelló i el consell va indicar «que la vila ja havie haüt mestre de gramàtica et salariat», i va deixar la decisió a criteri dels jurats.

¶¹⁸ Acta de 24 de març de 1405. ¶¹⁹ Acta de 12 d'octubre de 1404. ¶²⁰ Acta de 24 de maig de 1404. ¶²¹ Acta de 18 d'octubre de 1404. ¶²² Acta de 4 de gener de 1404.

Accions semblants també se'n feien respecte d'altres professionals tan necessaris per al municipi, com pogueren ser metges, menescals o cervaters, però també altres amb un criteri més festiu, com els juglars, «que sonaren al pla lo dia de Pasqua»,²³ i se'ls hi va pagar per dit concepte la quantitat de cinc sous. No sabem si es tracta de les mateixes persones, però poques setmanes després d'aquesta celebració²⁴ i en resposta a la petició feta «per en Vicent Piquó d'en Rovió, juglar, lo consell acordà que si'l dit en Rovió et son companyó se'n volien venir a estar en Castelló, que'ls sie dat aytant com en temps passat los ere estat promès de soldada de ésser juglars de la dita vila».

EL LLIBRE DE CONSELLS DE 1405-1406

Es tracta d'un llibre de 310 × 230 mm, relligat amb un pergami que fa de coberta. Ací, hi ha un encapçalament on consta el nom dels quatre jurats de la vila i la durada de la seua administració. Just a sota, apareix una creu amb el nom dels quatre evangelistes. El llibre ha arribat complet fins als nostres dies i, en general, presenta un bon estat de conservació, llevat d'algunes petites taques d'humitat i uns pocs trossos trencats al marge. Consta de 67 fulls, amb una foliació moderna a llapis en el marge superior dret, i al seu interior es poden distingir dues parts ben diferenciades. Fins al full 46, hi ha les reunions del consell, segueix un full i mig en blanc i, tot seguit, comença una part titulada *Letres de vehins novells e altres*. En aquest últim apartat, hi ha copiades les cartes enviades pels jurats de Castelló als oficials d'altres viles i llocs a través de les quals els informen que un antic veí seu ha canviat la seua residència a la vila de la Plana i també intenten resoldre alguns problemes derivats d'aquest canvi d'habitació. Així mateix, hi ha registrats els juraments fets al davant del batle reial per aquells veïns que assumeixen les funcions de lloctinent dels jurats i, sobretot, hi ha la còpia dels albarans expedits pel síndic i clavari de la vila.

Com és costum, l'exercici comença el diumenge de Pentecosta, que aquest any és el dia 7 de juny de 1405, quan els nous jurats juren el seu càrrec i s'elegeixen els consellers, que en són quaranta-set.²⁵ L'endemà, dilluns, 8 de juny, al palau comú, té lloc la primera reunió del consell i s'inicia, així, un exercici administratiu que s'allarga fins al dissabte, 29 de maig de 1406, vespra de Pentecosta. Entre aquestes dues dates, tenen lloc un total de vint-i-vuit reunions, que es distribueixen de manera desigual al llarg de tot l'any. De fet, hi ha tres sessions al juny,

¶²³ Acta de 26 d'abril de 1405. ¶²⁴ Acta de 10 de maig de 1405. ¶²⁵ En aquesta ocasió, representen a la parròquia de Santa Maria dos consellers *veylls*, que romanen de l'exercici anterior, i set consellers

nous; per les parròquies de Sant Joan, Sant Pere, Sant Nicolau i Sant Agustí hi participen dos *veylls* i sis nous; mentre que per la parròquia de Sant Tomàs hi ha dos *veylls* i quatre nous.

una al juliol, una altra a l'agost i una més al setembre —entre el 2 d'agost i el 28 de setembre, el consell no es reuneix—, quatre a l'octubre; quatre més al desembre; una al gener; sis al febrer; dues al març i dues més a l'abril; i, finalment, tres al maig. Com cada any, el calendari està marcat per una sèrie de reunions fixes, mentre que la freqüència de la resta de sessions la determinen la gestió dels afers quotidians i, sobretot, les urgències que han d'afrontar els magistrats locals. I, en aquest exercici, els afanys arriben ben prompte.

En la primera sessió del consell, just després d'escollir a l'escrivà i els síndics, ja es posen al damunt de la taula dos dels temes que requeriran l'atenció dels jurats i el consell durant tot el seu mandat, com són la gestió de l'endeutament de la vila i la col·lecta dels impostos locals. A causa del llarg període de dificultats provocat per la successió de caresties, epidèmies de pesta i exigències monetàries de la Corona, la hisenda municipal de Castelló travessa per un moment complicat durant aquests anys inicials del segle XV i, com no pot ser d'una altra manera, al llarg de l'exercici administratiu de 1405-1406 els jurats i el consell han de prendre diferents mesures destinades a intentar redreçar les finances locals.²⁶ Això passa per quitar progressivament els censals carregats per la vila —o substituir-los per altres amb un interès menor— i augmentar la recaptació de diners mitjançant els impostos locals, la peita i les cises. Tanmateix, a causa de les dificultats pròpies d'aquests anys hi ha problemes per a dur a terme l'arrendament i la col·lecta dels impostos, assumptes que esdevenen recurrents al llarg de les sessions del consell.²⁷

Una bona mostra de tot açò l'ofereix l'arrendament de les cises. En la sessió del 28 de setembre de 1405, els jurats exposen que prompte serà moment de traure-les a subhasta i pregunten si és voluntat del consell fer l'arrendament com els anys anteriors. Dit això, s'elegeixen sis consellers, encarregats d'estudiar amb els jurats les possibilitats per a eixe any. Després d'uns dies de deliberació, l'1 d'octubre, el consell aprova els capítols de l'arrendament i estableix que les impositcions s'hauran d'arrendar per separat, de manera que les cises del pa, el vi, la carn, els draps i les mercaderies conformen un lot i la impositció del peix es recollirà individualment, una decisió presa perquè «la dita vila fou mal provehida de peix» durant l'any anterior a causa d'haver-les arrendat de manera conjunta. Ara bé, la crida pública no té l'efecte esperat i, en la sessió del 16 d'octubre de 1405, «haüda consideració a les poques persones que entenien en comprar les impositcions», el consell permet que qualsevol veí pugui participar en la subhasta, inclosos aquells que ocupen els càrrecs de justícia, jurat i mostassaf, teòricament exclosos.

¶²⁶ Hi ha bona mostra de les dificultats dels anys anteriors en els tres volums ja editats recentment dels llibres de consell de Castelló, citats en la nota 1. Teniu més detalls de l'evolució de la hisenda municipal en P. VICIANO, *Regir la cosa pública...*, pp. 307-348. ¶²⁷ Sense anar més lluny, en la ses-

sió del 29 de juny de 1405, el consell acorda que «per ço que la peyta sie bayxada e troben qui per menys preu o salari la plegue, que a present no fa, que quant és a aquesta anyada tant solament la dita peyta sie delliurada a aquella persona que per menys de preu o salari la traurà».

Dos dies després, el consell es reuneix de nou i els jurats i els sis consellers escollits per gestionar l'arrendament de les cises informen que «hajan feyt encantar per dos corredós aquelles (...) e no s'i atrobàs sinó fort poch for». Al davant d'açò, el consell estableix que primer es vendrà la imposició del peix i després se subhastaran les imposicions generals. L'oferta tindrà lloc en sessió del consell, però s'estableix que «fos uberta la porta del dit palau e que tot hom hic pogués entrar, per ço que no poguessen dir que amagadament se venien, e que los dits corredors entrassen e ixessen substant e cridant les dites imposicions». Així mateix, s'acorda que el síndic de la vila pot destinar els diners necessaris a pagar a persones que facen ofertes durant la subhasta i, amb això, facen pujar el preu final de l'arrendament. En darrera instància, la imposició del peix és venuda per 3.400 sous a Salvador Penafell i les imposicions generals són arrendades per 36.000 sous al notari local Guillem Feliu, que ocupa el càrrec de jurat durant aquest exercici.

Un altre tema que preocupa les autoritats locals de Castelló durant la primera part del seu mandat té a veure amb la petició realitzada per Ferran Lòpez de Luna, governador general del regne de València, per tal de sufocar les lluites de bàndols que assoten el país. Si bé les guerres privades havien estat constants des del segle XIII, en els darrers anys del segle XIV i els primers de la centúria següent la seua intensitat arriba a extrems que posa seriosament en perill l'estabilitat del regne. De fet, les lluites de la noblesa i la burgesia de les ciutats i viles s'han estès a tots els racons del territori i la seua ramificació ha arribat a les zones rurals. Més encara, els partits valencians han conectat amb bàndols catalans i aragonesos, de manera que hi ha, fins i tot, perill d'invasió de tropes estrangeres.²⁸ Al davant d'aquesta situació, la monarquia endureix la legislació que sanciona aquests enfrontaments i insta als seus oficials a combatre de manera activa els bàndols.²⁹

En aquesta línia d'actuació s'insereix la petició del governador. Segons exposa l'oficial reial, la convocatòria de la host del regne es mostra inoperant per tallar les bandositats i, per això, exigeix a les viles reials la conformació d'una host permanent de cent homes a cavall, que acompanyarà en tot moment al governador, i també el seu sustent personal perquè, «per raon de son offici, hagués a sostenir major honor e messió a la qual ell bonament no podia cumplir». Aquesta és la informació que fa arribar el notari local Pasqual Ferrando en la sessió del 29

¶ ²⁸ Segons informa el notari Pasqual Ferrando, síndic de la vila, en la reunió del consell del 16 d'octubre de 1405, el governador havia sol·licitat ajuda als braços de la Generalitat per evitar que «gent estranya no entràs en lo dit regne per cremar e affogar \o dampnificar/ alcun loch, castell o alqueria que fos de la una ne de la altra part de les bandositats \ne de altres/, com hagués entès que ls Cervellons entenien entrar en lo dit regne e fer guerra \guerrejada/ segons que's fa en Cata-

lunya, que affogen e cremen los lochs e apresonen les gentes e se'n menen axí com si fossen catius o esclaus». ¶ ²⁹ Vegeu més detalls de les guerres privades al regne de València i l'actuació de la monarquia per fer-hi front, en R. NARBONA, *Malhechores, violencia y justicia ciudadana en la Valencia bajomedieval (1360-1399)*, València, Ajuntament de València, 1990; i C. LÓPEZ RODRÍGUEZ, *Nobleza y poder político. El Reino de Valencia (1416-1446)*, València, PUV, 2005.

de juny de 1405, després d'haver assistit a la reunió dels síndics de les viles reials amb el governador, una junta que havia acabat sense un acord per les discrepàncies aparegudes entre els diferents representants. Ara bé, no és la primera vegada que el tema està al damunt de la taula.

La convocatòria de la reunió amb el governador ja s'havia discutit en la sessió del 12 de juny, quan s'havia escollit a l'esmentat Pasqual Ferrando com a representant en aquest assumpte i, sobretot, s'havien pres mesures preventives. De fet, s'encarrega al justícia i als jurats fer una llista amb totes les persones que tinguen cuirasses i també han de buscar cent llances llargues per proveir als castellonencs, al mateix temps que s'encomana al dit Ferrando que compre 20 o 30 cuirasses més a València per a ser repartides entre els veïns i que faça venir a un cuirasser per reparar les trencades. La vila es prepara per a les possibles exigències del governador, però tampoc no està disposada a cedir al davant la seua pressió. De fet, la resposta del consell a la petició de Ferran Lòpeç de Luna és que no aportarà cap home a cavall ni cap diner per al seu sustent, sinó que únicament participarà en la convocatòria de les hosts reials. Al davant d'aquesta negativa general per part de les viles reials, l'oficial sol·licita disposar d'una partida de diners de la Generalitat per conformar una host ràpidament després de qualsevol acte dels bàndols i, evidentment, les viles reials es tornen a oposar a la mesura, establint que abans de fer qualsevol cosa haurà de notificar-ho al rei i, tot seguit, s'haurà de convocar a les viles reials per prendre les decisions oportunes.³⁰

En ple pocés d'enfortiment de les estructures reials, les relacions amb la Corona i, per extensió, amb els seus delegats no resulten senzilles i, malgrat que de vegades aconsegueixen mantenir els seus drets, en altres ocasions les viles sucumbeixen a les seues exigències. Una bona mostra l'ofereix la petició d'un donatiu pel matrimoni de la infanta Isabel, filla de Pere el Cerimoniós i germana de Martí l'Humà. Segons s'exposa en la sessió del 3 de gener de 1406, el monarca exigeix 1.200 florins a la vila de Castelló i els seus dirigents estan disposats a pagar-ne 900. Comencen, aleshores, unes negociacions amb el cavaller Guillem Martorell, delegat reial per recollir el donatiu, que no prosperen.

En la sessió del 16 de maig de 1406, els jurats informen que Martorell havia exigit fer execució en els béns de la universitat o els seus veïns perquè només s'havien satisfet els 900 florins oferits inicialment i, de fet, mitjançant l'ajuda d'un saig de la cort del justícia de Castelló, havia segrestat béns de dos prohoms de la vila, Pere Miquel i el notari Guillem Feliu. Interposada la protesta, el justícia, els jurats i el consell decideixen demanar consell a Guillem Saera, doctor en decrets de València i assessor del consell de Castelló en els múltiples assumptes que ocupen a la institució local. Malauradament, finalitza l'exercici i no hi ha més notícies sobre

¶³⁰ Aquesta és la informació que arriba al consell de Castelló en la sessió del 16 d'octubre de 1405.

aquesta qüestió, però a ben segur que ocupà algunes sessions més en el curs següent per les dificultats de la hisenda local i les complexes relacions de la vila amb la Corona, dos temes ben presents en els llibres de consell de primeries del segle XV.

EL LLIBRE DE CONSELLS DE 1408-1409

Es tracta d'un volum de 330 × 220 mm, relligat amb un pergami reutilitzat, de la segona meitat del segle XIV que fa la funció de coberta, i a la part superior de la mateixa trobem el títol i el nom dels jurats d'aquell any, dades que es repeteixen al primer full de text, després de la pàgina de respecte. També s'indica que aquell any el notari era Pere Colomer. El volum consta de 90 fulls amb foliació moderna, feta a llapis en la part superior dreta de cada un d'ells. La fulla de respecte no ha estat numerada, tot i que no està en blanc, sinó que conté el text de la contractació per un any del cervater Bernat Coniller, veí de Cabanes, datada el 22 de maig de 1409, poc abans de finalitzar el mandat dels jurats que exercien en aquells moments els seus càrrecs. Crida especialment l'atenció el fet que el consell de Castelló li done llicència per poder exercir l'ofici no tan sols en el terme de la vila, sinó també en els termes que l'envolten, és a dir, els de Benicàssim, Borriol, Montornès, Vilafamés, l'Alcora i el territori de l'Alcalatén, Onda, Almassora i Fadrell, la qual cosa obligaria a fer una anàlisi de tipus legal respecte d'aquesta competència, per la seua singularitat.

El llibre consta de dues parts perfectament diferenciades: la primera conté el text de totes les actes de les sessions del consell municipal de Castelló, celebrades al llarg de l'exercici 1408-1409, i arriba fins el full 60r, inclòs. El revers d'aquest full es troba en blanc i a partir del 61r comença el llibre dels albarans emesos pel consell municipal durant aquest període de temps, que arriba fins el full 90r, on acaba el text. Aquests albarans tenen prou d'interès, ja que a través d'ells podem anar veient tots els pagaments que realitzaven els oficials municipals, o les persones que els representaven, per raó de l'exercici de l'ofici que cada un d'ells tenia, i això ens facilita, o ens apropa a una visió de conjunt del que era la vida diària del municipi castellonenc en aquell moment i, per tant, es pot confeccionar un llistat dels temes que més els preocupaven llavors.

El manuscrit dóna començament el dia 3 de juny de 1408, diumenge de Pentecosta, amb el jurament dels nous jurats davant del lloctinent del batle de la vila, durant la missa major que se celebrava en l'església de Santa Maria. Tot seguit, es va fer l'elecció dels consellers per a dit any, el nom dels quals es relaciona, que fan un total de quaranta-set persones, huit per cada una de les sis parròquies de Castelló (Santa Maria, Sant Joan, Sant Pere, Sant Nicolau, Sant Agostí i Sant Tomàs), excepte la de Sant Joan, de la que tan sols figura el nom de set homes, no sabem si per errada de l'escrivà. Els dos primers noms en representació de cada parròquia tenien la consideració de prohoms, potser els qui portarien la veu dels

seus conveïns directes, i la resta eren mers consellers, amb els drets, els deures, i la consideració social que això podia tenir.

El dilluns 4 de juny de 1408 es va celebrar la primera sessió del nou consell municipal, en presència del justícia, Pere de Begues, tres dels quatre jurats i vint-i-cinc del total de consellers; davant dels quals es va realitzar l'elecció de nous oficials. L'únic assumpte tractat va ser el de pagament dels treballs del *pes de les flors*, realitzats per Domingo Vives, especier de la vila, per encàrrec dels jurats. Després d'aquesta junta se'n celebrarien vint-i-tres més, la darrera de les quals va ser el 25 de maig de 1409, que va ser de notable extensió, al final de la qual es va celebrar l'elecció de consellers per a l'exercici següent.

Un dels primers assumptes que va haver de tractar el nou consell va ser el de regular els terminis³¹ que tenien els col·lectors de diversos impostos, tals com els de peïtes, sequiatges i cises, que haurien de realitzar-se en el termini estricte de l'any en el que dits col·lectors tenien capacitat per poder fer-ho, i no després, degut a l'enorme quantitat de problemes que aquestes actuacions havien causat en el passat i es desitjava evitar.

De molt de significat va ser també la resolució presa,³² a instàncies de Bartomeu Miralles, lloctinent de governador del riu d'Uixó ençà, per tal de fer francs de les cises de la mòlta i la carn, a totes les persones forasteres que volgueren traslladar-se a viure a la vila de Castelló, en considerar que tal decisió podia suposar un increment notable de nous pobladors, amb els beneficis de tota mena que se'n podien derivar. La franquesa no es concediria als veïns de Castelló que, amb tal motiu, se n'anaren a viure fora un temps breu i, en tornar, sol·licitaren dites exempcions. Unes setmanes després³³ es va matisar i modificar el primer acord i, pensant sempre en dit augment poblacional, el consell va declarar que els nous veïns forasters serien tan sols francs de la mòlta del blat i per un període de deu anys, al llarg del qual haurien de residir contínuament en Castelló.

A principis de novembre³⁴ el consell va ser informat pel notari Bernat Colomer, que havia assistit a una reunió celebrada a Xàtiva, on el governador del regne de València havia reunit els representants de les viles reials, per tal d'informar-los de la voluntat de constituir una milícia armada per tal de fer front a les bandositats que afectaven una bona part del regne. Amb dit motiu el governador considerava que necessitava, inicialment, la quantitat de tres mil florins, amb els quals podria pagar la gent d'armes necessària. El consell va respondre que la universitat de la vila de Castelló tenia limitats, per fur, els casos en els quals havia de fer donatius de caràcter extraordinari i, a més, sempre a la persona del rei; i com respecte d'aquesta petició no hi havia coincidència amb cap de dites circumstàncies, es negava a atendre la petició del governador. Aquesta mateixa decisió la van

¶³¹ Acta de 29 de juny de 1408. ¶³² Acta de 16 de setembre de 1408.

¶³³ Acta de 14 d'octubre de 1408. ¶³⁴ Acta de 4 de novembre de 1408.

prendre també les viles de Morella, Alzira, Vila-real, Xèrica, Llíria, Cullera, Castellfabib, Alpont, Ademús i Biar, segons consta en la corresponent minuta del document³⁵ redactat conjuntament per totes elles, que va ser tramesa al governador.

A primers de l'any 1409³⁶ es documenta una nova petició extraordinària de diners al consell de Castelló, en aquest cas per part del rei Martí, posant-los de manifest la seua voluntat d'anar a recobrar el regne de Sardenya, per a la qual cosa li calia fer una enorme despesa. El principat de Catalunya, seguia dient, ja li havia ofert una important ajuda i n'esperava més encara, i pel que feia el regne de València, sol·licitava un ajut no inferior, sobre la quantia i distribució del mateix se n'ocuparia el governador i el batlle general del regne de València. Els comunicants de la petició al consell de Castelló van ser l'esmentat batlle i el jurista Domingo Mascó, els quals van aconseguir amb prou de facilitat convèncer-lo per tal que aportara la quantitat de set-cents setanta florins amb eixa finalitat.

Els efectes de les bandositats van tindre una manifestació inesperada al centre mateix de Castelló,³⁷ en març de 1409, quan tres homes armats i a cavall van entrar fins la plaça de la vila i van ferir alguns veïns de la població i tot seguit se'n van anar. Això va ocórrer en presència del justícia que, a causa de la potència de l'acte, no va poder frenar dita agressió ni detenir els delinqüents. A conseqüència d'aquest fet, es va produir la redacció i promulgació d'un conjunt de disposicions, per tal de tractar d'evitar la repetició de tals actes, entre les quals destaca l'assignació de cinquanta homes al servei del justícia, per tal que acudiren ràpidament a la seua presència quan repicaren les campanes de l'església, senyal també per a què en cada una de les portes de la vila altres homes les tancaren el més aviat possible, per tal d'evitar la fugida dels possibles atacants.

La vida diària, però, estava plena de petites accions més simples, per facilitar la vida dels habitants de la ciutat de Castelló, i aquest llibre de consells, com també ho fan la resta dels conservats, ens parlen d'històries poc brillants però molt més necessàries que les que deriven de les accions de les altes institucions del regne. Per això és bo finalitzar aquestes ratlles dedicant atenció a la preocupació³⁸ que tenien els pescadors de Castelló, que es queixaven dels preus baixos del peix, raó per la qual molts no volien portar-ne a vendre a la vila, amb la qual cosa la taula de la peixateria estava freqüentment prou falta de producte. El consell municipal, a punt de finalitzar el mandat, va establir una nova tarifa general, amb la qual es considerava que podia resoldre's el problema.

Malgrat tots els entrebancs polítics i socials, la vila seguia posant de manifest la seua potència, amb la continuació de la construcció de l'església major dedicada a Santa Maria, una iniciativa que hauria de tardar segles a completar-se, però a la

¶ ³⁵ Acta de 22 de novembre de 1408. ¶ ³⁶ La carta reial està datada el 17 de desembre de 1408 i figura incorporada a l'acta del consell

del dia 1 de febrer de 1409. ¶ ³⁷ Acta de 5 de març de 1409. ¶ ³⁸ Acta de 25 de maig de 1409.

que cada generació de castelloners va voler fer la seua aportació, en la mesura de les possibilitats del moment. També en 1408,³⁹ quan el consell municipal va proposar al sagristà Jaume Escuder, destinar els diners que havia pogut recaptar per raó del seu ofici, a l'obra de l'església acordada pel consell, en lloc de dedicar-los a comprar joies per a l'aixovar de la mateixa església, com solia fer-se habitualment. Els darrers dies de dit any⁴⁰ el consell municipal va nomenar a Guillem Joan, veí de Castelló, com a nou manobrer de l'església de Santa Maria, per un any, tenint com a únic salari «la gràcia de Nostre Senyor Déu et de la sua mare sacrada nostra dona Santa Maria». A l'inici de 1409⁴¹ ja s'havien redactat les ordenacions per a la continuació de les obres de l'església, però faltava trobar un bon mestre d'obres, mancança que encara tardarien algun temps a completar.

EL LLIBRE DE CONSELLS DE 1409-1410

Aquest llibre, de 330 × 220 mm, està relligat amb un pergamí datat en 1350, que fa de coberta. Consta de 104 fulls, amb una foliació moderna a llapis al marge superior dret, però malauradament el llibre no s'ha conservat complet. Amb tot, només hi deuen faltar uns pocs fulls al final perquè els últims albarans que hi ha registrats són del 10 de maig de 1410, això és, la data de l'última sessió del consell en aquest exercici. La resta presenta un bon estat de conservació, excepte algunes petites taques d'humitat i uns pocs trossos trencats als marge. Tot i això, s'ha de fer notar la dificultat per transcriure alguns fragments, a causa dels dubtes del notari Pasqual Bataller, escrivà del consell i els jurats, a l'hora de redactar la versió definitiva del llibre. De fet, hi ha fragments que foren ratllats sencers i, de manera alternativa, hi ha paràgrafs interlineats que, molt sovint, tampoc no segueixen un ordre clar. En conseqüència, s'ha intentat fer una reconstrucció del text el més acurada possible, encara que, com és lògic, hi ha determinats passatges que presenten una evident manca de coherència.⁴²

Com ocorre en la resta de llibres editats en aquest volum, al seu interior es poden diferenciar dues parts. Primer, hi ha les sessions del consell, que arriben fins al full 68 vers. A continuació, hi ha un full que sembla haver estat afegit posteriorment i que conté algunes entrades relatives a la capacitat jurisdiccional pertanyent a la institució per resoldre determinats afers i també a la gestió d'assumptes relatius a les obres escomeses al palau i l'església de Santa Maria. Finalment, al full 70 recte comença el *Quiern dels albarans manats fer per lo honorable consell al honrat en Pere Colomer, notari, síndich e clavari de la vila de Castelló*, una extensa i molt completa relació de totes les despeses assumides pel consell al llarg de l'any en temes molt diversos.

¶³⁹ Acta de 22 de novembre de 1408. ¶⁴⁰ Acta de 27 de desembre de 1408. ¶⁴¹ Acta de 17 de gener de 1409. ¶⁴² Aquests fragments de lectura i inter-

pretació dubtosa han estat adientment assenyalats en nota al peu de pàgina, així com també tots els fragments ratllats.

Índex

<i>Introducció</i>	7
Els llibres de consells de començament del segle XV	7
El llibre de Consells de 1404-1405	13
El llibre de Consells de 1405-1406	16
El llibre de Consells de 1408-1409	20
El llibre de Consells de 1409-1410	23
Criteris de transcripció i edició	28
ELS LLIBRES DE CONSELLS DE LA VILA DE CASTELLÓ	
LLIBRE DE CONSELLS 1404-1405	31
LLIBRE DE CONSELLS 1405-1406	135
LLIBRE DE CONSELLS 1408-1409	243
LLIBRE DE CONSELLS 1409-1410	339
<i>Índex antroponímic</i>	495
<i>Índex toponímic</i>	517

fonts històriques valencianes
75.

Ajuntament
de Castelló

VNIVERSITAT VALÈNCIA